

Comunicat de la Comissió de Defensa del Col·legi d'Advocats

i l'Associació Catalana en Defensa dels Drets Humans

SOBRE LA SENTÈNCIA DEL SUMARI 18/98

La Comissió de Defensa dels Drets de la Persona del Col·legi d'Advocats de Barcelona i l'Associació Catalana en Defensa dels Drets Humans hem tingut coneixement de la Sentència dictada per l'Audiència Nacional en el Sumari 18/98, comunicada el dia 19 de desembre del 2007 en virtut de la qual han estat declarades il·legals i dissoltes diverses empreses mercantils del País Basc, els mitjans de comunicació Egin i Egin Irratia, i les organitzacions Ekin i Xaki, i condemnades 46 persones, per la seva condició de membres de les esmentades empreses o associacions, a penes que sumen en total 500 anys de presó, com integrants, dirigents o col·laboradors de la banda terrorista ETA.

La Comissió de Defensa, que ha seguit de prop el desenvolupament d'aquest procés judicial, mitjançant la presència d'observadors acreditats en nombroses sessions del judici oral, vol manifestar respecte del contingut de la Sentència, i a l'espera d'un posterior estudi més exhaustiu de la mateixa, la seva profunda preocupació pel que considerem representa un abans i un després en la política antiterrorista però també en la configuració de l'actual Estat de dret pels següents motius:

- En primer lloc, es tracta, al nostre entendre, d'un dels exemples més greus dels efectes extensius de l'aplicació del concepte de terrorisme sobre la dissidència política. Una figura penal que a manera de "calaix de sastre", arriba a afectar a individus i organitzacions com la Fundació Josemi Zumalabe amb un llarg recorregut històric pacifista, antimilitarista i per la no-violència. Considerem, en fi, que la Sentència ratifica la qüestionada "tesi del complot <<http://www.internostrum.com/insbil/index.php?lang=es-ca&palabra=complot>>" confeccionada pel magistrat del Jutjat d'Instrucció Central número 5 de l'Audiència Nacional, Baltasar Garzón. Per ser considerat membre o col·laborador d'ETA era necessari, fins a ara, tenir relació directa amb l'organització armada, d'acord amb la doctrina constitucional assentada a partir de la Sentència del Tribunal Constitucional 199/87. No obstant això, després de la recent Sentència del Tribunal Suprem sobre l'assumpte "Jarrai-Haika-Segi" i aquesta darrera de l'Audiència Nacional, pot resultar suficient que les accions polítiques o socials es considerin "ajuda" als fins d'ETA (sobirania per al País Basc) perquè aquestes siguin definides com a delictes terroristes. Per tant, des d'aquesta perspectiva judicial, ETA ja no és una organització armada, sinó també el conjunt de les organitzacions abertzales.

- En segon lloc, perquè la Sentència evidencia una vegada més la inexistència d'una clara divisió de poders: l'acció judicial està sobrecarregada de valors polítics més que dels valors jurisdiccionals que han de regir-la. A l'Estat espanyol mai abans com ara la vida política havia quedat tan plenament supeditada a l'àmbit judicial, en un context en el qual l'Audiència Nacional, un Tribunal excepcional que des de la seva creació ha estat posat en qüestió des de diversos àmbits jurídics, o el Tribunal Constitucional es transmuten en actors polítics més decisius que els propis Parlaments.

- En tercer lloc, perquè la Sentència significa la normalització d'una cultura jurídica d'emergència o excepcionalitat, en la qual s'estableixen responsabilitats penals difuses i col·lectives, absolutament incompatibles amb un sistema democràtic. Quan els objectius, i no els mitjans, són el que es penalitzen –el que significa convertir fatalment l'independentisme basc en terrorista– es consolida un dret penal d'autor que persegueix ideologies en comptes de fets.

- En quart, i darrer lloc, constatem que la Sentència no constitueix cap episodi aïllat sinó que s'emmarca en una estratègia, més global i de llarga durada, de criminalització de l' exercici del dret d'opinió, reunió, manifestació, entre d'altres, d'un sector important de la societat basca. Aquesta situació d'exclusió política resulta més greu quan aquests ciutadans també són expulsats del joc institucional mitjançant l'aplicació de la llei de partits. Per tant, a hores d'ara, i en nom de la lluita antiterrorista, molts ciutadans bascos no poden expressar la seva opinió política ni al carrer ni a les urnes. Per això, volem denunciar la profunda mutació que està patint el nucli central de les garanties democràtiques pròpies d'un Estat de Dret.

Volem deixar palès finalment que la Sentència que s'acaba de fer pública no és res més que la culminació de les diverses irregularitats que ja varem poder constatar en la nostra condició d'observadors del procés judicial derivat del Sumari 18/98:

1.- Considerem que la proposició i la pràctica de les proves en el judici oral, tal com han pogut constatar els nostres observadors, ha estat caòtica i viciada per nombroses irregularitats processals, en perjudici del dret de defensa dels imputats. Pel que fa a la prova testifical practicada en el judici- 230 persones – cal destacar que, entre altres anomalies, es van produir nombrosos errors en la identificació dels testimonis, compareixences de persones que no tenien res a veure amb la causa, o impossibilitat de localitzar i exhibir els documents sobre els quals havien de ser interrogats. Pel que fa a la prova documental proposada per les acusacions, en la gran majoria dels casos ha estat impossible sotmetre-la a un debat contradictori amb garanties per part de la defensa, tal com prescriu la llei. Les peces de convicció, consistents en més de 200.000 folis, van arribar a la seu del Tribunal sis dies abans de començar la vista oral, sense que fins aquell moment haguessin estat a disposició de la Sala ni de les defenses, i sí en canvi de les acusacions. Aquesta immensa documentació, que al llarg de la vista s'anava incrementant amb caixes i caixes de noves peces, es trobava en estat de total desorganització, la majoria sense foliar i sense un índex o llistat que permetés ubicar cada document. Les defenses es van veure obligades a afrontar la tasca impossible d'examinar sobre la marxa una confusa i heterogènia massa de documents, obtinguts indiscriminadament en els registres ordenats pel jutge d'instrucció Garzon en més de cent cinquanta domicilis i locals, així com centenars d'intervencions telefòniques. De fet, ni la Sala ni les parts van arribar mai a saber quines eren i on es trobaven la majoria de les peces de convicció que sustentaven les acusacions. En repetides ocasions, i malgrat les constants interrupcions i suspensions de la vista a fi de cercar-los, els documents al·legats per les parts acusadores, així com els de caràcter exculpori interessats per les defenses, no van poder ser localitzats ni exhibits als acusats o als testimonis i pèrits, ni per descomptat van ser objecte de debat contradictori. En aquestes condicions no és d'estranyar que per part de les defenses es reiteressin les protestes i les sol·licituds de nul·litat d'actuacions, que sistemàticament van ser rebutjades pel Tribunal.

2.- Considerem, igualment, que respecte a la pràctica de la prova pericial s'ha produït una gravíssima vulneració dels principis processals que regeixen aquest medi de prova. El Tribunal va acceptar, en qualitat de pretesos "peritatges", uns informes elaborats pels mateixos membres dels cossos de seguretat que havien practicat registres, interrogatoris i tota classe de diligències en la pròpia causa, i que consistien en la versió policial dels fets incriminats i la seva valoració política. El Tribunal va impedir que les defenses qüestionessin la imparcialitat de tals pèrits, per més que es tractava d'agents policials que havien participat directament en la investigació i persecució dels fets, i fins i tot en un cas concret un d'ells havia estat denunciat per tortures en l'interrogatori de dos dels imputats. En la vista, els pèrits, que es presentaven com experts en la lluita contra ETA, en comptes d'aportar a la Sala els seus coneixements tècnics o científics, es van limitar a la lectura i interpretació de proves documentals, i a llargues especulacions subjectives sense cap relació amb els fets. Els pèrits van declarar en grup, anònimament, i es va poder comprovar que sovint els qui declaraven no havien participat en la confecció de l'informe que ratificaven. La prova pericial, pedra angular de l'acusació, està farcida en tot cas d'incoherències i de contradiccions, tant pel que fa a l'origen d'alguns documents incriminatoris,

com a la identificació de persones , o referents a la vinculació d'Egin o la fundació Zumalabe amb ETA. Tots els intents de recusació dels pèrits formulats per les defenses van ser rebutjats o ignorats per la Sala.

3.- Considerem, d'altra banda, que s'han produït nombroses altres irregularitats processals, que podrien ser també motiu de nul·litat del judici. Entre d'altres, s'han incorporat documents a la causa amb posterioritat a l'inici del judici oral (Diligències 75/89 del Jutjat Central nº 5, consistents en 104 caixes de documents). S'han practicat interrogatoris a acusats referits a aquests documents quan encara no estaven incorporats a la causa. Contràriament, totes les proves anticipades proposades per les defenses i acceptades per la Sala o bé no van ser practicades o no van arribar mai a ser incorporades a la causa. Es va acceptar com a prova la totalitat dels enregistraments de les converses telefòniques intervingudes durant la instrucció del sumari, malgrat les al·legacions d'inconstitucionalitat en relació a moltes de les intervencions, per haver estat realitzades sense autorització judicial o per haver estat acordades sense motivació suficient. Van ser declarats en rebel·lia dos acusats no compareguts, sense haver-los mai citat ni requerit en forma. Per altra banda, el Ministeri Fiscal havia sol·licitat la dissolució de diverses empreses mercantils que no havien estat mai citades ni eren part en el procediment. Aquestes empreses, sense disposar de l'oportunitat de defensar-se, finalment han estat dissoltes per la present Sentència.

4.- Considerem que el tracte infligit als acusats durant els 16 mesos que ha durat el judici oral – des del novembre 2005 fins al març del 2007 – ha estat desconsiderat i ha constituït una veritable pena anticipada a la condemna. Obligats a assistir a la totalitat de les sessions del judici oral – malgrat que la causa estava formada per peces separades totalment independents-, els imputats han hagut de desplaçar-se setmanalment des dels seus domicilis al País Basc a Madrid i romandre-hi de dilluns a dimecres per estar presents en desenes de sessions que no els afectaven en absolut. Això ha significat una completa distorsió de la vida laboral i familiar, amb un elevat cost econòmic i anímic, i greus afectacions a la salut per als encausats. En repetides ocasions el Tribunal es va manifestar de forma hostil envers els acusats, tallant-los la paraula i impedit-los fins i tot contestar a preguntes dels seus lletrats no declarades impertinents, així com donar explicacions sobre les raons per les quals es negaven a contestar a les preguntes de l'acusació. Tanmateix, i en relació a aquest tracte del Tribunal amb els acusats, considerem que no resulta suficientment motivada la decisió de modificar la seva anterior situació de llibertat per la de presó, atès que en cap moment es valora la situació personal de cadascun d'ells i que la Sentència és recurrible davant del Tribunal Suprem i, per tant, encara no és ferma.

En conclusió, i en la nostra condició d'observadors jurídics de les sessions del judici, considerem que el conjunt d'irregularitats assenyalades anteriorment han contaminat el debat processal d'una forma inadmissible en un Estat de Dret i han posat de manifest una falta d'equilibri, imparcialitat i equidistància del Tribunal, incompatible amb la seva funció jurisdiccional.

Barcelona, 20 de desembre del 2007